

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Α΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου

Κείμενο 1

Ο Σιμόεις με τις ασημένιες δίνες

Η Jacqueline de Romilly, η Γαλλίδα ελληνίστρια, υπήρξε θαυμάστρια της ελληνικής σκέψης. Οι εργασίες της καλύπτουν όλο το φάσμα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Το βιβλίο της με τον τίτλο «Τι Πιστεύω» είναι μια εξομολόγηση για την αξία του πολιτισμού: μετάφραση Σώτη Τριανταφύλλου, Αθήνα: Πατάκης, 2013, σ. 100-103 (διασκευή).

Τις προάλλες στο Παρίσι **μελετούσα** κάπως βιαστικά ένα κείμενο του Ευριπίδη, στο οποίο **έψαχνα** κάποια στοιχεία σχετικά με τη χρήση μιας λέξης πολιτικού χαρακτήρα. Ξαφνικά τράβηξαν την προσοχή μου οι εξής λέξεις: «Ο Σιμόεις με τους ασημένιους του στροβίλους». Η έκφραση δεν ήταν ασυνήθιστη, ούτε ιδιαίτερα **αξιοσημείωτη**. Ο Όμηρος και ο Ησίοδος έχουν χρησιμοποιήσει για άλλα ποτάμια ένα επίθετο που σημαίνει «στην ασημένια δίνη». Η λέξη ακουγόταν σαν λυρικό τραγούδι, είδα ξαφνικά εκεί μπροστά μου αστραφτερές τις δίνες του νερού. Το ποτάμι κυλούσε ακτινοβολώντας κι εγώ ένιωσα τη δροσιά του: **έβλεπα** τις αντανάκλασες του, τη γενναιοδωρία του καθαρού και γοργού νερού. Και για μια στιγμή **σταμάτησα** την ανάγνωση, γεμάτη θαυμασμό.

Αν προσθέσουμε σ' αυτά την απόλαυση της γλώσσας, το ότι με άγγιξε η λαμπρή φρεσκάδα του νερού και με έκανε να ονειρευτώ τον Όμηρο κι ύστερα τον Ευριπίδη, η ευχαρίστησή μου χρωματίστηκε με τη σκέψη ότι τη μοιραζόμουν με αυτούς τους ανθρώπους του μακρινού παρελθόντος που είχαν τόσο διαφορετικά συναισθήματα: **σαν ένα κόσμημα ανέπαφο στο βάθος ενός αρχαίου τάφου το θαύμα του νερού έγινε πιο συγκινητικό**, έχοντας διασχίσει τους αιώνες. Είχε εξαγνιστεί, είχε ακινητοποιηθεί για πάντα σαν ένας θησαυρός αγκυροβολημένος στην ίδια του τη ζωή.

Τέλος, στο βάθος αυτής της φευγαλέας ευχαρίστησης υπήρχε, πιστεύω, η έκπληξη που επαναλαμβάνεται μπροστά στην επινοητικότητα και τη γήτευση¹ της γλώσσας: η ιδέα ότι τα πάντα περνούν και πάνε κι ότι αγωνιζόμαστε, πολεμάμε, καταστρέφουμε, αλλά επίσης ότι οι άνθρωποι έχουν εφεύρει τη γλώσσα – αυτό το μοναδικό μέσο, το οποίο τους επιτρέπει να διαδώσουν θησαυρούς πολύ πιο πραγματικούς από την πραγματικότητα. Η γλώσσα **καταργεί** τους φραγμούς του χώρου και του χρόνου και αρπάζει τα παροδικά αντικείμενα, τα αφαιρεί από το περιβάλλον τους ή από το όνειρο και τα φέρνει στο σπίτι μου, στο Παρίσι, έναν Αύγουστο, όπου ο Σιμόεις εισβάλλει με τις ασημένιες δίνες του.

¹γήτευση = γοητεία.

Κείμενο 2

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ (1901-1975)

Κινηματογράφος

ή

Cinema

ή

Movies

Το ποίημα «Κινηματογράφος ή Cinema ή Movies», που χρησιμοποιήθηκε στην ταινία του Παντελή Βούλγαρη «Ο Μεγάλος Ερωτικός», το 1975, ανήκει στην πέμπτη ενότητα, με τίτλο «Φωνές και Υδατοπτώσεις», της συλλογής «Αι γενεαί πάσαι» ή «Η σήμερον ως αύριον και ως χθες» του Ανδρέα Εμπειρικού, Φιλολογική επιμέλεια Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, 1984, σ. 121.

Τα μυστικά του σινεμά

Είναι σαν της ποιήσεως την μαγεία

Είναι σαν ποταμός που ρέει

Εικών εικών και άλλες εικόνες

Κ' αίφνης – διακοπή

Cut!

Cut!

Coupez!²

(Παρών και ο clackman³ κάθε τόσο)

Κ' έπειτα πάλι ο ποταμός

Κ' έπειτα πάλι εικόνες

Και ουδέποτε χάνεται ο ειρμός

Όχι στο νόημα μα στη μαγεία

Όσο και αν ρέουν τα καρρέ⁴

Βωβού ή ομιλούντος

Σαν ποταμός που ρέει

Ή σαν κορδέλλα που εκτυλίσσεται

Φθάνει να ρέη η κάθε εικόνα

Με άκραν συνέπειαν στον εαυτόν της

² Οι προστακτικές cut, cut, coupez σηματοδοτούν (στα αγγλικά και τα γαλλικά αντίστοιχα) το τέλος της λήψης ενός κινηματογραφικού πλάνου.

³ clackman = αυτός που ορίζει το σημείο ολοκλήρωσης της λήψης ενός πλάνου.

⁴ καρρέ = οι μεμονωμένες εικόνες.

Φθάνη να ζη πλήρη ζωή η κάθε μια

Τα μυστικά του σινεμά

Δεν είναι στο νόημα μα στην αλήθεια που έχουν

Τα ορατά οράματα κινούμενα μπροστά μας

Παράλογα ή λογικά

Τα μυστικά του σινεμά

Είναι και αυτά εικόνες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων ποια είναι, σύμφωνα με την Jacqueline de Romilly στο Κείμενο 1, η απόλαυση και η γοητεία της γλώσσας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας οργανώνει τον λόγο της με αιτιολόγηση. Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με αυτήν την επιλογή της;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι κάθε φορά η ορθή).

1. Η λέξη «αξιοσημείωτη» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στην πρόταση, στην οποία ανήκει, έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

α. αξιόλογη

β. υψηλή

γ. ασήμαντη

δ. σεβαστή

2. «μελετούσα, έψαχνα, έβλεπα, σταμάτησα» (1^η παράγραφος): η συγγραφέας γράφει σε α' ενικό πρόσωπο, προκειμένου να:

α. προβληματίσει τον αναγνώστη για το περιεχόμενο της φράσης του Ευριπίδη

- β. αφηγηθεί με χιούμορ αυτό που της συνέβη
- γ. προσδώσει προσωπικό και βιωματικό ύφος στο κείμενό της
- δ. καταστήσει πιο πειστική την άποψή της για τη φράση του Ευριπίδη.

3. «σαν ένα κόσμημα ανέπαφο στο βάθος ενός αρχαίου τάφου το θαύμα του νερού έγινε πιο συγκινητικό» (2^η παράγραφος): η συγγραφέας επιλέγει:

- α. την αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- β. το λιτό ύφος
- γ. τον κυριολεκτικό λόγο
- δ. την ποιητική λειτουργία της γλώσσας.

4. «Τέλος, στο βάθος αυτής της φευγαλέας ευχαρίστησης υπήρχε, πιστεύω, η έκπληξη που επαναλαμβάνεται μπροστά στην επινοητικότητα και τη γήτευση της γλώσσας:» (3^η παράγραφος): η συγγραφέας χρησιμοποιεί την άνω και κάτω τελεία, για να:

- α. επεξηγήσει τη γνώμη της
- β. εκφράσει την ευχαρίστηση που της προσφέρει η γλώσσα
- γ. δηλώσει την έκπληξή της
- δ. τονίσει τον προβληματισμό της.

5. Η λέξη «καταργεί» (3^η παράγραφος) με βάση τη σημασία της στην πρόταση, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. καταστρώνει
- β. καταλύει
- γ. εμπεριέχει
- δ. περιορίζει

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις τη σύνδεση του σινεμά με την ποίηση στο Κείμενο 2 (μονάδες 10) και να εκφράσεις την άποψή σου για τη μαγεία του κινηματογράφου, συμφωνώντας ή διαφωνώντας με τις ιδέες που παρουσιάζονται στο ποίημα (μονάδες 5). Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε ένα κείμενο 80-200 λέξεων.

Μονάδες 15